

Geleneksel Duvar Resimli Ayaş Evleri'nden Örnekler

Examples of Ayaş Houses with Traditional Wall Painting

Ash SAĞIROĞLU*
Nevin Melisa GÜNDOĞDU**

Özet

Konutlar, insanların yaşam alanları için tasarlanan, işlevselliği ön planda olan tarihsel süreç içerisinde her medeniyetin kendi bünyesinde şekillendirdiği taşınmaz kültür varlıkları olarak yapılar olarak ifade edilebilir.

Ev; plan malzeme, süsleme gibi pek çok unsurun bir arda bütüncül olarak düşünülüp tasarlandığı mimarlık tarihinin en mikro kompleks yapı türüdür. İnsan alanları estetik, konfor ve en başta güvenlik olmak üzere pek çok ihtiyaçlarına konut mimarisi ile tabi süreç içerisinde cevap vermiştir. İnanç, kültürel farklılıklar, coğrafi etmenler sonunda; proto-Türk toplumlardan Anadolu'ya kadar uzanan geleneksel bir Türk konut mimarisinin şekillenmesinden söz edilebilir.

Türk evleri sosyo-kültürel ve toplum yapısına göre şekil alarak; Anadol'unun farklı yörelerinde kendine göre çeşitlemeler ve özellikleriyle gelişim göstermiştir.

Çalışmanın konusunu oluşturan, "Geleneksel Duvar Resimli Ayaş Evleri" Ankara İlinin Ayaş ilçesinde yer almaktadır. Ankara'nın kuzeybatısında yer alan ilçe, Tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunmakta ve bu özelliğinden dolayı birçok toplumla etkileşimde bulunmaktadır. Osmanlı Döneminde de önemini yitirmemiş olan yerleşim, ilim, sanat ve devlet idaresindeki kişilerin yetiştirilmesinde de katkı sağlamıştır.

Ankara'nın Ayaş İlçesinde bulunan geleneksel Türk evleri asli hallerini oldukça korumuş, Osmanlı konut mimarisi ve Erken Cumhuriyet Dönemi konut mimarisi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Ayaş evleri genellikle iki katlı ve yarı kagir yarı ahşap strüktürlü yapılardır. Evlerin zemin katında ahır ve kilerler yer alırken; asıl yaşam alanı olan odalar üst katlardadır. Sofa (divanhane) etrafında konumlanan iki veya üç odanın yanı sıra; bu katta mutfak ve tuvalet- banyo gibi temizlik mekanlarda bulunmaktadır. Konutlar Dış cephelerde cumbalar, çıkmalar ve ahşap kafesli pencereler ile zenginleştirmişlerdir. Ayrıca evlerin en üst katlarında yer alan farklı biçimli cihannümalarda dikkat çekicidirler.

Bu bildirinin konusunu oluşturan geleneksel duvar resimli Ayaş evleri, tescillenmiş 49 Ayaş evi dışında kalan iki adet duvar resimli evlerdir. Bu her iki duvar resimli evde Erken

* Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kayseri, Türkiye, asagioglu@erciyes.edu.tr. Orcid ID:0009-0002-8942-6456

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi A.B.D., Sanat Tarihi B.D., Kayseri, Türkiye, nevinmelisagundoğu@gmail.com. Orcid ID: 0009-0002-8942-6456

Cumhuriyet Dönemine tarihlendirilmektedir. Duvar resimlerinin aslı hallerini koruyarak günümüze geldiği evlerin biri 1935 biri 1939 ait olduğu gösterilen inşa kitabeleri vardı. Ayrıca 1935 tarihli evin içerisinde sanatçı kitabesi de mevcuttur. Çalışmada Ayaş evleri genel özellikleriyle tanıtılıp duvar resimli bu iki evin süslemeleri detaylı olarak incelenecektir.

Anadolu'nun kültürel zenginliği ve çevresel etmenleri ile biçimlenen Ayaş evleri, doğal afetler ve tahribatlar neticesinde yok olmaya yüz tutmuş durumdadır. Günümüze gelebilen taşınmaz kültür varlıklarına dahil olan evlerin doğal tahribatlar ve vandalizm akımlarına karşı koruma altına alınması ve Türk Sanat Tarihi açısından tanıtılması amaçlanmıştır.

Bu çalışma ile geleneksel Türk konut mimarisi literatürüne katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ev, Ayaş, Cumhuriyet, Osmanlı, Duvar Resmi*

Abstract

Houses were designed for people's living spaces, and can be expressed as structures as immovable cultural assets in which every civilization is shaped within the technological process that is at the forefront.

House; It is a type of architectural structures and micro complex structures in which many elements such as plan material and decorations are considered and designed holistically. Answer parts of human spaces in the process of aesthetics, comfort and, above all, security, with many residential structures. As a result of beliefs, cultural differences and marriages; We can talk about the formation of a traditional Turkish residential architecture extending from proto- Turkish societies to Anatolia.

Turkish houses take shape according to socio-cultural and social structure; It has developed with its own variations and characteristics in different regions of Anatolia.

The subject of the study, "Ayaş Houses with Traditional Wall Paintings", is located in the Ayaş district of Ankara Province. Located in the northwest of Ankara, the district is on the Historical Silk Road route and interacts with many societies due to this feature. The settlement, which did not lose its importance during the Ottoman Period, also contributed to the training of people in science, art and state administration.

Traditional Turkish houses in Ayaş District of Ankara have preserved their original state and provide important information about Ottoman residential architecture and Early Republican Period residential architecture.

Ayaş houses are generally two-storey buildings with a half-masonry, half-timber structure. While there are stables and cellars on the ground floor of the houses; The rooms that are the main living areas are on the upper floors. In addition to two or three rooms located around the sofa (divanhane); On this floor, there are cleaning areas such as the kitchen, toilet and bathroom. The exteriors of the residences were enriched with bay windows, projections and wooden lattice windows. In addition, the different shaped cihannumas located on the top floors of the houses are noteworthy.

The traditional Ayaş houses with murals, which are the subject of this paper, are the two houses with murals outside the 49 registered Ayaş houses. Both of these houses with murals date back to the Early Republican Period. The houses where the murals have survived to the present day, preserving their original state, had construction inscriptions showing that one was from 1935 and the other was from 1939. There is also an artist inscription inside the house dated 1935. In the study, Ayaş houses will be introduced with their general characteristics and the decorations of these two houses with wall paintings will be examined in detail.

Ayaş houses, shaped by the cultural richness and environmental factors of Anatolia, are on the verge of extinction as a result of natural disasters and destruction. It is aimed to protect the houses, which are among the immovable cultural assets that have survived to the present day, against natural destruction and vandalism and to promote them in terms of Turkish Art History.

This study aims to contribute to the literature of traditional Turkish residential architecture.

Key Words: *Home, Ayaş, Republic, Ottoman, Wall Painting*

GİRİŞ

Ev; plan malzeme, süsleme gibi pek çok unsurun bir arada bütüncül olarak düşünülüp; tasarlandığı en mikro kompleks yapı türüdür. İnsan, estetik, konfor ve en başta güvenlik olmak üzere pek çok ihtiyacına konut mimarisi ile tabi süreç içerisinde cevap vermiştir. İnanç, kültürel farklılıklar, coğrafi etmenler sonucunda; proto-Türk toplumlarından Anadolu'ya kadar uzanan geleneksel bir Türk konut mimarisinin şekillenmesinden söz edilebilir. Bu bildiride Anadolu konut mimarisinin bir parçası olan Ankara evlerinden; Ayaş ilçesinde yer alan konutlar tanıtılmak istenmiştir. Ayaş'taki iki konağın genel mimarisi, duvar resimleri ve kalem işi süslemeleri konu olarak belirlenmiştir. Ankara'nın kuzeybatısında yer alan Ayaş İlçesi, Tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunmakta ve yerleşim kadim bir geçmişe dayanmaktadır (Soydemir 2018). İlçedeki geleneksel konutlardan tescilli olanların sayısı 117 adet olmakla birlikte; henüz tescil edilmemiş çok sayıda taşınmaz kültür varlığının bulunduğu da tarafımızdan yapılan arazi çalışmalarıyla tespit edilmiştir (Ayaş Belediyesi 2024). Tescillenmemiş konutlardan ikisi de bildiriye konu olan duvar resimli yapılardır. Bildirinin amacı bu yapıların bilim dünyasına tanıtılıp; böylelikle bir an önce tescillenmesini sağlamaktır.

Görsel1: <https://ayrancim.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/AYAS1W.jpg>

1. GELENEKSEL DUVAR RESİMLİ AYAŞ EVLERİ'NDEN ÖRNEKLER

1.1 Çakır Bey Konağı;

Bulunduğu Yer: Ankara/Ayaş Camiatik Mahallesi

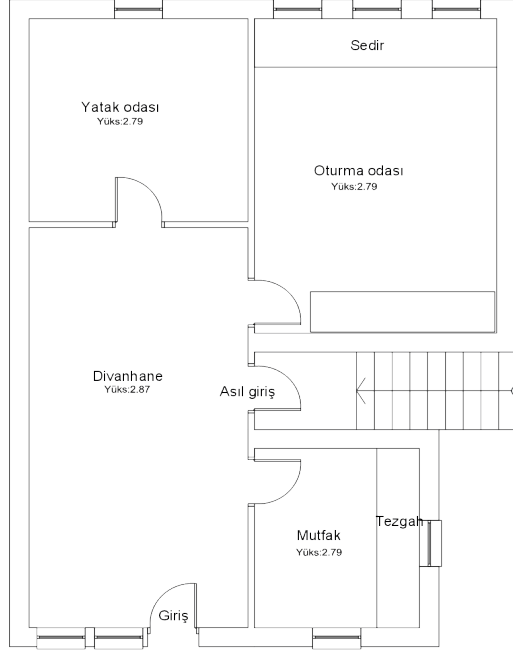
Tarihi: 1935

Banisi: Çakır Bey

Mimar/Usta: Ermeni Ustaları? –

A. Munir (manzara resimleri sanatçısı)

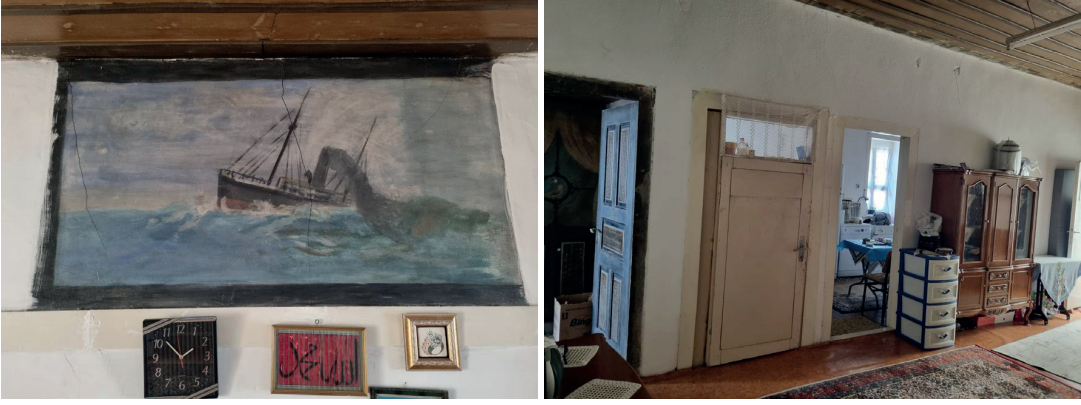
Plan ve Malzeme: Ahşap ve kerpiç malzemeden inşa edilmiş konak, bodrum kat dahil olmak üzere iki katlıdır. Yapı geleneksel ev plan tipinde iç sofalı plan tipine sahiptir. Konağın güney cephesinde toplamda ahşap çerçeveli 15 adet pencere yer almaktadır. Yapının ana cephesi olan güney cephesinde iki adet ahşap kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan biri ile haremlik biri de selamlık bölümüne girilmektedir.

Çizim 1: Sofa Planı Çizimi (Kaan SÜRÜCÜ Arşivinden, 2024)

Görsel 2-5: Yapının Cephe Görünümleri (Sağiroğlu ve Gündoğdu,2024)

Görsel 6-7: (Sağiroğlu ve Gündoğdu,2024) Sofa (Divanhane) Genel Görünüm

Görsel 8: (Sağiroğlu ve Gündoğdu,2024)

Mavinin tonları bej ve kahverengi ile boyanmış dikdörtgen tablalı kapı oturma odasına açılmaktadır. Orijinal kapının tam karşısında perdeli bir duvar resmi görünmektedir. Krem renkli perdeler iki yana açılmakta, ortada da dört yöne açılan ortası ayna ya da madyon benzeri siyah madeni bir parmaklığı (eşyayı) andıran tasvir yerleştirilmiştir. Bu tasvirin alt kısmı üç ayak şeklinde son bulur. Parmaklığın ortasında beyaz vücutlu açık gri kanatlı bir kuş figürü (Güvercin?) işlenmiştir.

Görsel 9: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

Oturma odasının doğu duvarı boyunca uzanan yüklük mavi, krem ve kahverengi tonlarıyla tablalı olarak kapı ile uyumlu bir biçimde tasarlanmıştır. Yüklük iki kapaklı olarak yapılmış olup yüklüğün üst kısmında açık renk toprak tonlarında fon üzerinde duvar resimleri yapılmıştır. Bu duvar resimleri üzerinde de bütün odayı çepeçevre saran, ahşap fistolu bir silme kuşağı ve düz ahşap bantlar yer almaktadır.

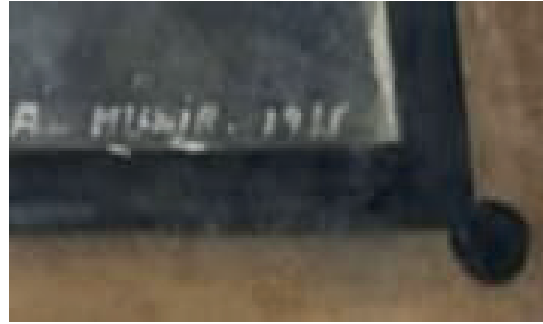
Görsel 10: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

Yüklüğün tam üzerinde mavi, yeşil, kırmızı, pembe, kahverengi (toprak tonları) ve beyaz renkler ile boyanmış duvar resimleri bulunmaktadır. Kapının üzerine tam merkeze saksıdan çıkan renkli küçük çiçekli bir bitki yerleştirilmiştir. Yüklüğün üzerindeki kompozisyon ise simetrik olarak tasarlanmış duvar resimleri yer alır. Kompozisyonu her iki yanda, sokak lambası olarak düşünülebilecek, tek kollu üzerinde yuvarlak fanuslu beyaz camlı tasvirler dikey olarak sınırlandırır. Kompozisyonun merkezinde adeta yağlıboya bir tablo gibi tasarlanmış ancak duvar resmi tekniği ile yapılmış dikdörtgen pano içerisine alınmış doğa manzarası resmi yer alır. Bu manzara resminin sağına ve soluna tepeden sarkacak şekilde kırmızı ve mavi küreler halinde tasvirler yapılmıştır. Bu kürelerden sonra da simetrik olarak birbiri ile aynı şekilde tasarlanmış dış yüzleri çiçek tasvirleri ile bezenmiş aynalar işlenmiştir. Sağdaki aynanın dış yüzünde beyaz bahar çiçekleri işlenmişken sağdaki aynada vazodan çıkan kırmızı beyaz çiçekler işlenmiştir.

Görsel 11: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

Siyah pano içerisine alınmış tablo gibi tasarlanmış resmin hemen altında küçük oval bir madalyon içerisine yapılmış resimde; beş adet gemi deniz içerisinde tasvir edilmiştir. Odanın batı duvarındaki yer alan simetrik olarak tasarlanmış küreler aynalar ve sokak lambaları bu duvarda da resmedilmiştir. Odanın batı duvarı ve doğu duvarı birbiri ile simetrik olarak tasarlanmıştır. Farklı olarak batı duvarında aynalar içerisindeki çiçek natürlüklerinin tasarımları ile tablonun altındaki oval madalyon içerisindeki resim tasviri sayılabilir.

Görsel 12-13: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

A. MUNİR. 1935 (Ressam)

Batı duvarının kompozisyonunun tam merkezinde tablo gibi tasarlanmış siyah bir çerçeve içerisine alınmış; deniz kenarı olduğu düşünülen, bir yerleşim alanı resmedilmiştir. Bu deniz kenarının Ankara'nın batısında bir sahil kenti olmalıdır. Resimde üç katlı bir konak net olarak tasvir edilmişken ağaçlar ve çevresindeki peyzaj fulü olarak işlenmiştir. Resmin sağ alt köşesinde sanatçı imzası bulunmaktadır. A. Munir 1935 tarihi yazılıdır (Ayaş Belediyesi Başkanlığı-Ayaşlılar Vakfı 1999). Bu kişinin bölgeyi dolaşan yerel bir ressam olduğu düşünülmektedir.

Görsel 14: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

Güney cephesinde ise üç adet sürgülü pencere yer almaktadır. Pencere tepelikleri krem renkli "S" ve "C" kıvrımlarla oluşturulmuş kalem işi pencere tepelikleri yer alır; pencere aralarında ise dar uzun dikdörtgen alanın tüm yüzeyini kapsayacak şekilde resmedilmiş ayaklı vazolardan çıkan çiçekler (ayaklı şamdanlar) bulunmaktadır.

Görsel 15: (Sağiroğlu ve Gündoğdu, 2024)

Oturma odasının doğu cephesi diğer iki cephenin duvar resimleri kompozisyonları ile aynı biçimde tasarlanmışken; bazı detay ve eklemeler görülmektedir. Duvarın tam ortasında tablo gibi tasarlanmış deniz manzarası yer alır; bu tablonun altında oval madyon içerisinde bir gemi resmi ve bu gemide Türk bayrağı tasvir edilmiştir. Tablonun her iki yanında kırmızı ve mavi küre şeklinde lambalar daha sonrasında dışları çiçek bezemeli aynalar yer almıştır. Duvar resmi kompozisyonu en dışlarda birer sokak lambası ile son bulur. Doğu duvarında sol alt köşede daha sonraki müdahalelerle eklenmiş beyaz bitkisel bir çiçek motifi yer alırken tablonun sağındaki aynanın içindeki çiçeklerde değiş-tirilmiştir.

1.2 Ali Attaroğlu Konağı;

Bulunduğu Yer: Ankara/Ayaş Camiatik Mahallesi

Tarihi: 07.05.1939

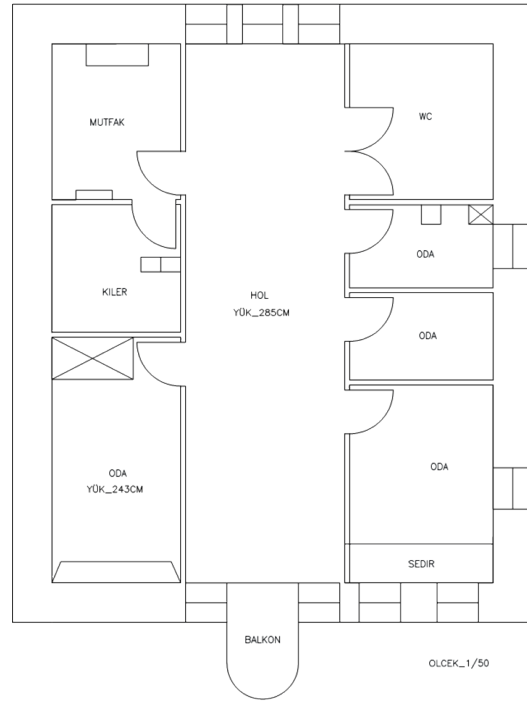
Banisi: Ali Attaroğlu

Mimar/Usta: Ermeni Ustaları? – Türk Ustaları

Plan ve Malzeme: Yapı, bodrum kat dahil olmak üzere üç katlı, ahşap ve kerpiçten inşa edilmiştir. Konağın kuzey cephesindeki mekanlar dışarı çıkma yaparak cephe hareketlendirilmiştir. Aynı zamanda kuzey cebesinde toplamda altı adet sürgülü pencere, beş adet demir parmaklıklı pencere, bahçeye açılan ahşap kapı ve yanında iki adet küçük mazgal pencere yer almaktadır. İç sofanın güney cephesinde balkon bulunmaktadır.

Görsel 16: Kuzey Cephesi
(Sağiroğlu ve Gündoğdu,2023)

Çizim 2: (İlhan ArslanArşivinden,2023)

Doğu Cephesi Görsel 17: (Sağiroğlu-Gündoğdu,2023)

Batı Cephesi Görsel 18: (Sağiroğlu- Gündoğdu,2023)

Konağın doğu cephesinde iki kuzey cephesinde üç adet sürgülü pencere bulunurken; batı cephesi pencere açılmaksızın sağır bırakılmıştır ve batı cephesinin sıvaları dökülmüş harap olmuştur.

1.2.1 Konağın İç Mekân Duvar Resimleri;

Görsel 19: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Divanhanenin (sofa), doğu cephesinde yer alan duvarda oval madalyonlar içerisinde iki adet doğa manzarası resmedilmiştir.

Yapının üçüncü katında bütün iç mekân açık mavi tonlarında bir duvar rengine boyanarak üzerine kalemîşi süslemeler ve duvar resimleri yapılmıştır kalemîşi süslemeler en alttan başlayarak kare panolara ayrılarak dönem üslubunu yansıtır (fayans gibi düşünülerek) bu kare küçük panoların üzerine yatay bir bant çekilerek; duvarların üst bölümlerinde yer alan kartuşlarla oluşturulmuş süsleme panolarına geçilmiştir. Bu panolarda her bir duvarda ayrı ayrı manzara resimleri yer alır ayrıca sofaya açılan odaların her birinin giriş kapılarının üzerinde yatay dikdörtgen panolar halinde kitabelikler süsleme programını tamamlayan unsurlardır. Sofa en üstte beyaz üzerine küçük mavi çiçeklerle bezenmiş kalın bir silme kuşağı ile çevrelen dirilerek sonlandırılmıştır.

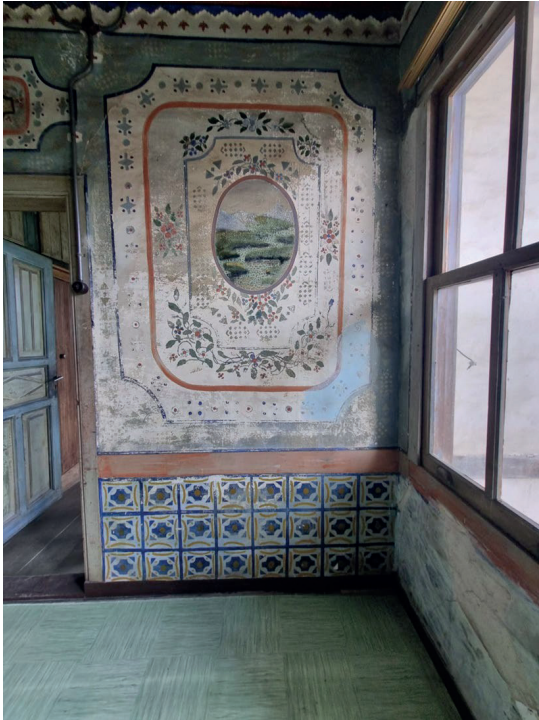
Görsel 20: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Konakta bulunan duvar resimleri mavi, yeşil, beyaz, sarı, krem ve siyah renk tonları ile resmedilmiştir. Sofaya giriş kapısının üzerinde, yatay dikdörtgen uçları içe doğru yuvarlatılarak pahlandırılmış açık mavi zemin üzerine beyaz fonlu kartuş içerisinde yatay dikdörtgen kitabe kuşağı yer almaktadır. Bu kitabelik sarı renkli bir silme ile çerçevelenmiştir. Celi Sulüs harflerle yazılan kitabede “*Bu dünyaya gelen gider giden gelmez*” (Yunus Emre'nin olduğu iddia edilen cümleyi Padişah Yavuz Sultan Selimde kullanmıştır) ifadeleri yer almaktadır (Tatçı 1991). Kitabelik ile kartuş arasında kalan beyaz zemin üzerine ardışık olarak nokta ve geometrik formlarla kitabenin çevresi hareketlendirilmiştir.

Görsel 21-22: (Sağiroğlu-Gündoğdu, 2023)

Konağın güney cephesinde iki adet pencere ve balkona açılan kapı yer almaktadır. Balkon kapısının hemen üzerinde açık mavi, beyaz ve açık kahve tonları kullanılarak 7.5.1939 tarihi yer almaktadır.

Görsel 23-25: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Kitabelik ve yazı daha önce görülen kitabe ile aynı şekilde tasarlanmıştır Sadece burada açık mavi fonun yanında yeşil fonda kullanılmıştır. *Bi Kalbin Selim* demek, “Dünya’nın aldaticılığına meyletmeyen Allah’tan başkasına yönelmeyen kalp” demektir. *’İllamen etailahe bi kalbin selim” ayetin tamamı bu şekildedir.* (Şuara Suresi 89. Ayet).

Görsel 26-27: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Doğu cephesinde yer alan diğer bir mekân ise oturma odası olarak kullanılmaktadır. Odaya açılan kapının hemen üstünde diğerleri ile aynı stilde kitabelik kartuşu yer alır. Kitabe; “Tevekkül Ala Allah” (Allah’a dayandım ve güvendim) ifadeleri yer almaktadır. (*Ahzab Suresi 22., Al-i İmran 173-174., Furkan Suresi 58., İbrahim Suresi 11., Talak Suresi 3., Enfal Suresi 2. Ayetlerinde*)

Görsel 28-29: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Oturma odasının bir duvarında duvar boyunca uzanan yüklük bulunurken; diğer iki duvarında kalemişi süslemeli manzara resimleri yer alır. Dört pencere ile aydınlatılan odanın pencere aralarında ve üzerlerinde içi ve dışı bitkisel motiflerle hareketlendirilmiş dikey dikdörtgen uçları içe doğru yuvarlatılmış kartuşlar yer almaktadır. Bu kartuşlar açık bej rengiyle zemin üzerine mavi renk ile oluşturulmuştur.

Görsel 30-31: (Sağiroğlu-Gündoğdu, 2023)

Odanın karşılıklı olarak iki duvarına panolar halinde resmedilen manzaralar yatay madalyonlar içerisine alınmışlardır. Güney taraftaki doğa manzarasında uzayıp giden ağaçlar ve bir nehir varken, kuzeydekinde dağlar bir nehir ve üzerine kurulmuş çok gözlü düz bir köprü tasvir edilmiştir.

Görsel 32: (Sağiroğlu- Gündoğdu, 2023)

Görsel 33-34: (Sağiroğlu- Gündoğdu)

“El Rızık Ala Allah”

“Ve El Bereketi Halilullah” El rızık
lafsının geçtiği ayetlerden örnekler:

Enbiya Suresi 68-71. Ayet

Ra-d suresi 26. Ayet, Nahl Suresi

30. Ayet, Nur Suresi 28. Ayet vb.

Görsel 35-36: (Sağiroğlu-Gündoğdu, 2023)

Batı cephesinde bulunan manzara resmini çevreleyen kartuşun 4/1 tahrip olmuş ve sıvanmıştır. Resim bütün haline benzer başka bir manzara resmi karşı duvarda tasvir edilmiştir.

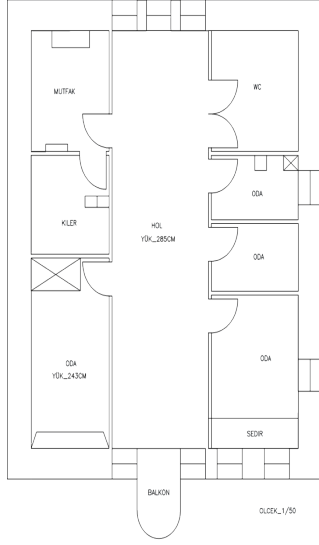

Foto 37-38-39: (Sağiroğlu-Gündoğdu, 2023)

Oldukça tahrip durumda olan mutfakta yer alan ocak yaşmağı sonradan yenilenmiştir. Ocağın tam karşısında, tahtadan yapılmış üç adet raf orijinal olarak günümüze gelebilmiştir.

Aynı zamanda mutfak içerisinden kilere açılan bir kapı yer almaktadır, ancak kiler bölümü çöküntüye uğramış durumdadır.

DEĞERLENDİRME

Bildiride sunulan her iki konakta Erken Cumhuriyet Döneminde rasyonel mimari döneminde (1930-40) inşa edilmiş olsalar da taşrada inşa edildiği için olsa gerek geleneksel Osmanlı konut mimarisini üslubunu devam ettiren tarzda yapılmışlardır.

Her iki yapı da geleneksel Türk konut tipinde orta sofalı (karnıyarık) plan tipine sahiptir. Konakların duvarları malzeme olarak da İç Anadolu bölgesinde Ankara'daki geleneksel konut mimarisine özgü kerpiç ve ağacın bir arada kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca iç donatı da daha çok ahşap malzeme ile duvarlardan alçı sıva üzerine kalem işi süslemeler görülmüştür. Duvarlarda geleneksel konut mimarisinde yaygın olarak kullanılan hımış (dolma göz) tekniği tercih edilmiştir.

Bildiriyeye konu olan Ali Attaroğlu Konağı ve Çakır Bey Konaklarının en dikkat çekiçi özellikleri iç mekanlarında yer alan geleneksel duvar resimleri ve kalem işleridir. Bu duvar resimleri ve kalemişi süslemesini yapan sanatçı ya da ustalara ait usta kitabelerine yapılar da rastlanmamıştır. Sadece Çakıroğlu Konağında bir manzara resminin köşesinde A. Münir 1935 yazısı bulunmaktadır bu yazıya istinaden bütün manzara resimlerinin bu ressam tarafından yapılmış olduğu düşünülebilir. A. Münir Banaz (1915-1994) Ressam ve Türkolog olarak bu dönemde Ayaş'ta bulunmuş olabilir.

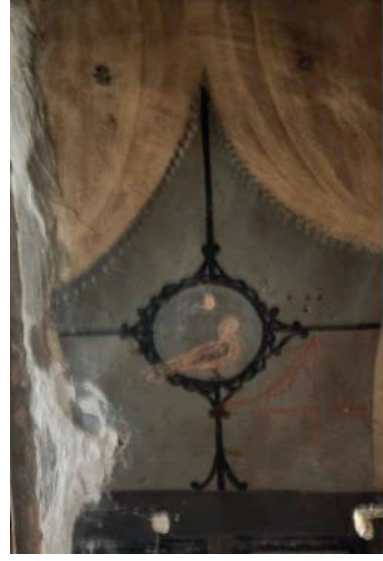
Ancak her iki yapıdaki manzara resimlerini yapan ressamın aynı kişi olduğu yapılan mülakatlarla bilinmektedir.

Madalyonlar içerisine yapılan ya da panolar içerisinde adeta tablolar gibi tasarlanan manzara resimlerindeki üslup benzerliği; yapılan mülakatlardaki verilen bilgilerin doğruluğunu kanıtlar niteliktedir. Ancak her iki konaktaki kalemişi süslemelerini yapan ustalar farklı olmalıdır.

Gerek kullanılan renkler gerekse de üslup iki konakta birbirinden farklıdır. Kalem işleri içinde her iki konakta Ermeni ustaların çalıştığı söylenmektedir. Ayrıca Ali Attaroğlu konağındaki Celi Sülüs kitabeleri yazmak için bir hattatın da çalışmış olduğu yazıların ince işçiliğinden ve yazıların içeriklerinde anlaşılmaktadır. Her bir mekâna (odaya) giriş için odayla alakalı ayet ya da özlü sözün seçilerek yazılması da bani isteği olarak değerlendirilebilir ya da sanatçının tasarım ve işlev ilişkisi olarak yorumlanabilir. Ancak burada Gayrimüslim değil Müslüman hattatlar çalışmış olmalıdır.

Her iki konaktaki duvar resimleri ve kalemîşi süslemelerde seçilen konu ve motifler ise daha çok dönem üslubunda yapılmış geometrik süslemeler ve bitkisel süslemelerdir. Köprü, konak, ev gibi mimari süslemelere de manzara resimleri içerisinde yer verilmiştir.

Çakır Bey Konağında dönemin modasını yansıtan nesnel süslemenin yanı sıra ulaşım araçlarına (gemi) da rastlanmıştır. Ayrıca figüratif süslemelere de bu konakta yer verilmiştir bu figüratif süslemeler realistik bir biçimde doğal ortamlarında resmedilmiş kuş ve balık motifleridir. Bu manzara ve kalem işi süslemeler içerisinde hiç insan figürünün olmaması dikkat çekicidir.

Duvar resimlerinde daha çok yeşil kahverengi, siyah ve mavi renkler kullanılmışken; kalemîşi süslemelerde daha açık tonlarda mavi, yeşil, bej, pembe, sarı renkler tercih edilmiştir.

Manzara resimlerinin özellikle konakların misafir odalarında (selamlık) yoğunlaştığı düşünülebilir.

Bu tip duvar resimli ve kalemîşi cami ve sivil mimari örneklerine 19.yy başından itibaren Anadolu Türk mimarisinde çok sıkça rastlanılmaktadır.

Kayseri Germir, Sivas, Yozgat, Nevşehir gibi çevre illerde bu tip konakların duvar resimli olanları banilerin zenginliği ile ilintili olduğu düşünülebilir. Ayrıca yine sanatçı ya da banilerin yeşil ve deniz özelemlerini gidermek amacı ile çevre illerde duvar resimlerinin oluşturulduğu düşünülebilir. Umudumuz bu duvar resimli konakların tescillenmesi ve gelecek kuşaklara kazandırılmasıdır.

KAYNAKÇA

Akok, Mahmut (1951). *Ankara'nın Eski Evleri*, Ankara.

Ayaş Belediye Başkanlığı-Ayaşlılar Vakfı (1999). "Ayaş'ın Görsel Tarihi", *Ankara*, s.107-108.

Eldem, Hakkı Sedat (1954). *Türk Evleri Plan Tipleri*, İstanbul.

Kırık, Mert (2019). *Germir'deki Geleneksel Konut Mimarisi*, Erciyes Üniversitesi.

Kuban, Doğan (1982). *Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler*, İstanbul.

Sağiroğlu, Aslı- Bağbaşı, Tuğba (2020). *Kayseri İli Bağpınar Köyü Geleneksel Türk Konut Mimarisinden Örnekler*, Kayseri.

Soydemir, Faruk (2018). *Ayaş Evleri*, Ankara,

Tatcı, Mustafa (1991), *Yunus Emre Divânı III, Risâletü'n-Nushiyye*, Tenkitli Metin, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Uşma, Gökhan (2021). *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evlerinin Plan, Cephe ve Süsleme Özellikleri Bağlamında İncelenmesi*, Adana.

Yılmaz, Mutlu (2018). *Geçmişten Geleceğe Taşınan Miras AYAŞ*, Ankara.

İnternet Kaynakları:

<https://ayrancim.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/AYAS1W.jpg>

Erişim Tarihi: 12.09.2024

<https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=26&ayet=89>

Erişim Tarihi: 23.06.2023

<https://www.kuranvemeali.com/rad-suresi/26-ayeti-meali#:~:text=26%3A%20Allah%20diledi%C4%9Fine%20r%C4%B1zk%C4%B1%20bolca,ve%20ge%C3%A7ici%20bir%20ge%C3%A7imlikten%20ibarettir.> Erişim Tarihi: 23.06.2023

<https://www.kuranvemeali.com/enbiya-suresi/68-ayeti-tefsiri> Erişim Tarihi: 23.06.2023

